

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 438/2024-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej JUDr. Františkom Komkom, advokátom, Hlavná 27, Prešov, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/130/2023 z 28. mája 2024 takto

r o z h o d o l :

- Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/130/2023 z 28. mája 2024 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4Cdo/130/2023 z 28. mája 2024 **zrušuje a vec mu vracia** na ďalšie konanie.
- Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a tieto zaplatiť jeho právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho súdu o zamietnutí jej dovolania v civilnom spore.

II.

2. Okresný súd zamietol žalobu sťažovateľky, ktorou sa proti žalovanému mestu na základe vydržania domáhala určenia vlastníckeho práva k pozemku (parcela CKN č. [REDAKOVANÉ] ostatná plocha s výmerou 110 m²), ktorý vznikol odčlenením z pôvodného pozemku (mpč. [REDAKOVANÉ]) a pôvodne ho vlastnil štát a v súčasnosti je ako vlastník v katastri zapísané žalované mesto. Nebolo sporné, že rodičia sťažovateľky kúpnu zmluvou z roku 1954 nadobudli vlastnícke právo k pozemku (parcela mpč. [REDAKOVANÉ] vtedy s výmerou 496 m² a od roku 1976 s výmerou 558 m²) a tento kúpnu zmluvou z roku 1971 previedli na sťažovateľku. Sťažovateľka tvrdila, že aj sporný pozemok jej rodičia v roku 1954 oplotili a užívali ho spolu s pozemkom vo výmere 496 m². Okresný súd poukázal na to, že už v skoršom konaní o obdobnej žalobe sťažovateľka tvrdila, že jej rodičia sporný pozemok nadobudli zámennou zmluvou, pričom len dlhodobým a nerušeným užívaním sporného pozemku ho sťažovateľka nemohla vydržať, keďže je nesporné, že neexistuje právny titul, predmetom ktorého by bol prevod vlastníctva k spornému pozemku na ňu alebo rodičov. Preto nemohli byť ani sťažovateľka, ani rodičia dobromyseľní. Okresný súd poukázal na rozhodnutie najvyššieho súdu (3Cdo/17/2016), podľa ktorého pri posúdení dobromyseľnosti držiteľa nemožno vychádzať len z jeho subjektívneho vnímania, ale právne relevantnou je tá skutočnosť, ktorá má objektívne znaky titulu, prípadne aj len domnelého nadobudnutia vlastníctva.

3. Krajský súd na odvolanie sťažovateľky rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu. Stotožnil sa s jeho odôvodnením. Podľa krajského súdu len z nerušeného užívania pozemku sťažovateľkou nemožno dospieť k jej dobromyseľnosti, keďže nepreukázala titul nadobudnutia držby. Samotné užívanie na vydržanie nestačí. Osobitne poukázal na to, že pozemok pôvodne nebol súčasťou pozemku mpč. [REDAKOVANÉ], ktorí nadobudli rodičia sťažovateľky, ale iného pozemku mpč. [REDAKOVANÉ]. Krajský súd zdôraznil nezanedbateľnú výmeru sporného pozemku 110 m². K nevykonaniu sťažovateľkou navrhnutých dôkazov výsluchom svedkov a obhliadke krajský súd uviedol, že vzhľadom na nepreukázanie právneho dôvodu držby ich vykonanie nemohlo viesť k inému rozhodnutiu. Okrem toho sťažovateľka mala zabezpečiť prítomnosť svedkov na pojednávaní.

4. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka z dôvodov podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) dovolanie. Bola toho názoru, že krajský súd nerešpektoval rozhodnutia najvyššieho a ústavného súdu (II. ÚS 484/2015) a § 134 Občianskeho zákonníka treba vykladať smerom k zosúladieniu dlhodobého faktického stavu držby so stavom vlastníckym. Poukázala na to, že pozemok riadne nadobudli jej rodičia a oprávnené ho od roku 1954 užívali. Poukázala na rozhodnutia českého najvyššieho súdu (22Cod/954/2005, 22Cod/2211/2000, 22Cdo/488/2004, 22Cdo/2004/2004, 22Cdo/386/2000), z ktorých vyplýva, že skutočnosť, že držiteľ pozemku si nenechal vytýčiť hranice svojho pozemku, a tak nezistil, že drží aj časť pozemku, ktorej nie je vlastníkom, nie je dôvodom na označenie jeho držby za nepoctivú alebo neoprávnenú. Všeobecne platí, že pokiaľ sa nadobúdateľ chopí držby časti susednej parcely, ktorú nenadobudol, môže byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že je vlastníkom i tejto časti, pričom záleží aj na tvare, výmere, umiestnení pozemkov, spoločnom oplotení, rozsahu užívania právnych predchodcov a pod. Poukázala na to, že bolo potrebné zvážiť všetky okolnosti a jej vnútorné presvedčenie o oprávnenosti držby nemohlo byť predmetom dokazovania. Predmetom dokazovania mohli byť len skutočnosti vonkajšieho sveta, prostredníctvom ktorých sa vnútorné presvedčenie prejaví navonok (R 45/86). Okrem toho

namietla, že skutkové zistenia okresného súdu nemali oporu v dokazovaní a rozhodnutie krajského súdu je neurčité, nepreskúmateľné a nedostatočne sa vysporiadalo s jej odvolacími námietkami. Ďalej namietla, že okresný súd bez zdôvodnenia nevykonal ňou navrhnuté dôkazy (výsluch svedkov a obhliadku).

5. Ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom najvyšší súd dovolanie sťažovateľky zamietol. K dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP uviedol, že okresný súd sa k dobromyseľnosti držby sťažovateľky a rodičov vyjadril dostatočne. Stotožnenie sa krajského súdu s odôvodnením okresného súdu nie je v rozpore s právom sťažovateľky na spravodlivý proces, keďže dostatočné sú aj jeho úvahy o neexistencii dobrej viery držiteľov. Rovnako dostatočné je vysvetlenie dôvodu, pre ktorý nebolo potrebné vykonať ňou navrhnuté dôkazy.

6. K dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP (odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu) najvyšší súd uviedol, že rozhodnutia českého najvyššieho súdu nie sú ustálenou rozhodovacou praxou (I. ÚS 115/2020). No i tak nemožno závery z týchto rozhodnutí vzťahovať na vec sťažovateľky, keďže český najvyšší súd v nich riešil otázku ospravedliteľného omylu pri posudzovaní pomeru nadobudnutej a skutočne držanej plochy pozemku, no v jej spore nebola preukázaná dobromyseľnosť držiteľov už pri vstupe do držby. Za prípustnú dovoláciu otázku označil otázku výkladu § 134 Občianskeho zákonníka o vydržaní, keď sťažovateľka tvrdila, že okolnosti členenia pozemkov v prírode, oplotenie sporného pozemku a jeho dlhoročné nerušené užívanie vyvažujú formálne nedostatky kúpnych zmlúv. Najvyšší súd poukázal na svoje rozhodnutia (2Cdo/207/2005, 4Cdo/5/2023) a rozhodnutie ústavného súdu (II. ÚS 484/2015), pričom konštatoval, že okresný súd k posúdeniu dobromyseľnosti držiteľov vykonal náležité dokazovanie a vec správne právne posúdil, keď záver o neexistencii dobromyseľnosti bol výsledkom komplexného súhrnu všetkých vzájomne na seba nadväzujúcich okolností. Zopakoval skutkové zistenia okresného súdu, že sťažovateľka sa v skoršom spore proti žalovanému mestu domáhala určenia vlastníckeho práva k tomu istému pozemku a tvrdila, že ho nadobudli jej rodičia zámennou zmluvou, no v namietanom konaní tvrdila, že ho nadobudli kúpnu zmluvou. Ďalej to, že existencia kúpnej ani zámennej zmluvy nebola preukázaná a z vyjadrení sťažovateľky vyplýva rozpornosť tvrdení o oplotení pozemku. Preto považoval právne posúdenie súdov o neexistencii dobromyseľnosti sťažovateľky či rodičov za správne, keďže neboli preukázané okolnosti svedčiacie o právnom dôvode nadobudnutia sporného pozemku.

III.

7. Podľa sťažovateľky všeobecne súdy prijali a arbitrárne odôvodnili záver o nesplnení podmienky dobromyseľnosti bez toho, aby zohľadnili judikatúru najvyššieho a ústavného súdu. Preto je ich prístup formalistický bez toho, aby bolo nájdené spravodlivé riešenie. Sťažovateľka uvádza, že v jej veci mal byť faktický stav držby daný do súladu s právnym stavom. Pritom odkazuje na nález ústavného súdu (II. ÚS 484/2015) a rozhodnutie najvyššieho súdu (4Cdo/287/2006). Okrem toho namieta, že súdy nevykonali rozhodujúci dôkaz, čo viedlo k porušeniu jej práva na súdnu ochranu. Okrem toho nevyhoveli jej návrhu na výsluch svedkov – jej susedov a obhliadku pozemku, z ktorých nevyhnutne muselo vyplývať, že v držbe bola dobromyseľne. Formalizmus identifikuje v rozhodnutiach všetkých inštancií, hoci v jej veci šlo o ukázkový prípad vydržania. Zdôrazňuje, že pozemok, na ktorom rodičia postavili dom vrátane sporného pozemku spolu s nimi, držala oplotený ako celok od roku 1954 a sporný pozemok bol zobrazený až v roku 2002, dokedy

nemohla vedieť o vlastníctve sporného pozemku žalovaným mestom, ktoré sa svojich práv domáhalo až v roku 2020.

8. Najvyšší súd považuje ústavnú sťažnosť za neopodstatnenú. Je toho názoru, že v namietanom rozsudku odpovedal na všetky dovolacie námietky, zaoberal sa všetkými sťažovateľkou vymedzenými prípustnými dovolacími dôvodmi a rozhodol v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou. Žalované mesto (zúčastnená osoba) považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú, keďže závery súdov zodpovedajú preukázaným skutkovým zisteniam. Zdôrazňuje, že sťažovateľka nepreukázala nadobúdací titul k spornému pozemku a zápis vlastníctva k spornému pozemku v prospech mesta v katastri vylučuje jej dobromyseľnosť. Preto sťažovateľka neunesla dôkazné bremeno a nepreukázala splnenie podmienok vydržania.

IV.

9. Pri nedôvodnosti dovolania treba vychádzať z toho, že ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou najmä z toho hľadiska, či závery všeobecných súdov sú dostatočne odôvodnené. Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08). Ústavný súd za protiústavné považuje tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Rozhodnutie súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré narúša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti.

10. Namietaný rozsudok najvyššieho súdu treba posúdiť v spojení s rozsudkami okresného a krajského súdu. To preto, lebo záver najvyššieho súdu o správnosti právneho záveru okresného a krajského súdu o nedobromyseľnosti sťažovateľky a rodičov vychádza zo skutkového stavu zisteného okresným a potvrdeného krajským súdom.

11. Okresný súd vec právne posúdil tak, že sťažovateľka ani rodičia neboli dobromyseľní, keďže nepreukázali okolnosti svedčiace o právnom dôvode nadobudnutia sporného pozemku. Takéto právne posúdenie je zjavne mylné, keď súd pri výklade ustanovení o vydržaní (§ 130 a 134 Občianskeho zákonníka) opomenul zohľadniť, že vydržanie odstraňuje právnu neistotu spojenú nielen s vadami nadobúdacieho titulu, ale aj s nedostatkom nadobúdacieho titulu, keď sa oprávnený držiteľ so zreteľom na všetky okolnosti mohol domnievať, že nadobúdací titul existuje. V okolnostiach veci sťažovateľky pre predčasný záver o zamietnutí žaloby nestačí len zistenie, že sporný pozemok ako vtedy súčasť parcely mpč. ■■■■■ nebol predmetom kúpnych zmlúv. Okresný súd mal zistiť a posúdiť, či, hoci formálne predmetom kúpnej zmluvy z roku 1954 nebola parcela mpč. ■■■■■, z ktorej vznikol v roku 2002 v katastri zaevidovaný sporný pozemok, sa rodičia mohli oprávnenne domnievať, že spolu s riadne nadobudnutou parcelou mpč. ■■■■■ nadobudli aj sporný pozemok. Predčasný je záver okresného súdu, že sťažovateľka nepreukázala

48-ročné nerušené užívanie sporného pozemku, ktorý nesprávne vyvodil len z toho, že predmetom kúpnych zmlúv nebola parcela mpč. [REDAKOVANÉ]. Z toho, že táto parcela nebola predmetom kúpnych zmlúv, možno vyvodiť len to, že neexistuje riadny nadobúdací titul. Užívanie sporného pozemku sťažovateľka navrhla preukázať výsluchmi susedov a obhliadkou, ktoré dôkazné návrhy si okresný súd opomenul všimnúť na strane jednej a na strane druhej k preukaznosti užívania nepristúpil, keďže vychádzal z nesprávneho právneho záveru, že musí existovať nadobúdací titul v prospech rodičov, predmetom ktorého musí byť parcela, z ktorej vznikol sporný pozemok.

12. K posúdeniu okresného súdu, ktorý vylúčil dobromyseľnosť držiteľov už pri vstupe do držby len preto, že sporný pozemok nebol predmetom kúpnych zmlúv, treba uviesť, že nadobúdací titul, tak ako to vyžadoval okresný súd, nie je zákonnou podmienkou vydržania. Ani z judikatúry, na ktorú okresný súd poukázal, takýto právny záver nevyplýva a nemožno z nej vyvodiť, že jedinou okolnosťou preukazujúcou dobromyseľnosť pri vstupe do držby môže byť len nadobúdací titul, ktorého predmetom je sporný pozemok. Z nej vyplýva, že pri posúdení dobromyseľnosti treba skúmať aj okolnosti týkajúce sa právneho dôvodu nadobudnutia, ktorý môže byť aj domnelý, a nie je jedinou okolnosťou spôsobilou preukázať dobromyseľnosť držiteľov. Domnelým nadobúdacím titulom, na základe ktorého sa mohli rodičia domnievať, že súčasťou kúpeného pozemku bol aj sporný pozemok, môže byť kúpna zmluva z roku 1954 aj napriek tomu, že jej predmetom nebola parcela mpč. [REDAKOVANÉ]. Okresný súd mal dokazovaním zistiť, či sa tak mohli domnievať oprávnene. Rezignoval na skúmanie toho, či držiteľia mali dôvod, ktorý by bol objektívne spôsobilý založiť ich vnútorné presvedčenie, že sú vlastníkami sporného pozemku. Okresný súd bez toho, aby skúmal, ako boli parcely v roku 1954 v príslušnej evidencii zakreslené a evidované, ako boli v prírode vyčlenené a či a z čoho bolo možné pri bežnej opatrnosti zistiť, akú časť pozemku reálne v teréne rodičia nadobudli, dospel k nesprávnemu záveru, že nebol preukázaný dobromyseľný vstup držiteľov do držby.

13. Okresný súd k tvrdeniu sťažovateľky, že žalované mesto sporný pozemok nikdy neužívalo a ani sa nedomáhalo ochrany vlastníctva, uviedol, že mesto sa ochrany vlastníctva domáhať nemuselo, keďže ho nikto nerušil. K tomu treba uviesť, že nevedno, na základe akých dôkazov dospel k záveru, že vlastníctvo mesta nikto nerušil, keď sťažovateľka tvrdila, že od roku 1954 sporný pozemok, na ktorom je dvor k domu sťažovateľky, spolu s rodičmi užívala. K tomu možno doplniť, že vydržanie je určitou výnimkou z nepremlčateľnosti vlastníckeho práva. Iba nevykonávaním vlastníckeho práva nezaniká, no ak k tomu pristúpi výkon oprávnenej držby inej osoby, dôjde vydržaním k zániku vlastníctva pôvodného vlastníka a k jeho vzniku u vydržateľa.

14. Krajský súd v odôvodnení rozsudku rozsiahlo, no nepriliehavo na právne zdôvodnenie okresného súdu a sťažovateľkou tvrdeného nadobudnutia vlastníctva odkazuje na judikatúru o nadobudnutí vlastníctva od nevlastníka. K tomu treba uviesť, že nadobudnutie vlastníckeho práva vydržaním a od nevlastníka sú dva odlišné spôsoby. Pri vydržaní držiteľ neodvodzuje svoje vlastníckeho práva od predchodcu, a preto na neho nedopadá uplatnenie zásady nikto nemôže previesť na iného viac práv, ako sám má, na ktorú krajský súd poukázal. Možno sa domnievať, že krajský súd túto zásadu vzťahoval na kúpnu zmluvu z roku 1971, ktorou sťažovateľka nadobudla pozemky od rodičov. Ak krajský súd túto zmluvu vyhodnotil ako úkon, na základe ktorého nemohla sťažovateľka nadobudnúť viac práv ako rodičia, keďže tí podľa krajského súdu neboli vlastníkami sporného pozemku, tak kúpna zmluva z roku 1971 mohla a mala byť pre neho domnelým titulom vstupu sťažovateľky do držby. Krajský súd bez zdôvodnenia za dôležitú označil aj nezanedbateľnú

rozlohu sporného pozemku 110 m² k 558 m². No nemožno zistiť, na základe akých kritérií určil túto výmeru za nezanedbateľnú, resp. akú výmeru by považoval ešte za prípustnú k tomu, že by sa držitelia mohli oprávnené domnievať, že nadobudli aj sporný pozemok. To je však bez významu k dôvodu zamietnutia žaloby (sporná parcela nebola predmetom zmlúv), s ktorým sa krajský súd bez výhrad stotožnil.

15. K sťažnostnej námietke nevykonania rozhodujúcich dôkazov treba uviesť, že okresný súd v rozpore s dôkaznými návrhmi sťažovateľky konštatoval, že vo vzťahu ku skutočnosti, od ktorej odvíja vstup do držby, nenavrhol žiadne dôkazy. Preto nevykonanie obhliadky a výsluchu susedov navrhnutých pre preukázanie dobromyseľnosti nezdôvodnil. K tomu možno uviesť, že týmito dôkazmi možno najautentickejšie preveriť okolnosti vstupu držiteľov do držby a to, či sa mohli objektívne domnievať, že vzhľadom na umiestnenie a členenie pozemkov v teréne bol predmetom kúpnych zmlúv aj sporný pozemok. Nezdôvodnenie sťažovateľkou navrhnutých dôkazov napravil krajský súd, no v okolnostiach veci sťažovateľky príliš formalisticky, keď svedkov mala na jediné pojednávanie zabezpečiť sťažovateľka a obhliadka by neprispela k inému než okresným súdom prijatému posúdeniu. Ak by súdy dospeli k správne právnemu posúdeniu a pre dobromyseľný vstup do držby by nevyžadovali výlučne zmluvu, predmetom ktorej by bol sporný pozemok, tak by sťažovateľkou navrhnuté boli spôsobilé prispieť k preukázaniu okolností vstupu rodičov a sťažovateľky do držby.

16. Najvyšší súd k nevykonaniu dôkazných návrhov sťažovateľky ako k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP uviedol, že zdôvodnenie ich nevykonania doplnil krajský súd, čím považoval ich nevykonanie za dostatočne zdôvodnené. Najvyšší súd neriešil, či nešlo o dôkazy preukazujúce spornú a pre meritórne posúdenie žalobného návrhu rozhodujúcu okolnosť. Z obsahu dovolania nemožno vyvodit', že by sťažovateľka namietala porušenie práva na spravodlivý proces nevykonaním navrhnutých dôkazov, ktoré boli spôsobilé preukázať pre rozhodnutie o žalobe rozhodujúcu skutočnosť tak, ako to namieta v ústavnej sťažnosti. V dovolaní namietala len nedostatočné odôvodnenie krajského súdu k nevykonaniu ňou navrhnutých dôkazov. K tomu sa najvyšší súd v nadväznosti na sťažovateľkou naformulovanú všeobecnú dovoláciu námietku len o nedostatku odôvodnenia nevykonania dôkazných návrhov dostatočne vyjadril, keď zopakoval odôvodnenie ich nevykonania krajským súdom.

17. Sťažovateľka dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP vymedzila aj tým, že súdy vychádzali zo skutočností, ktoré z dôkazov nevyplývali, a neprihliadli na skutočnosti, ktoré z dôkazov vyplývali, no príliš všeobecne. Len definíciou vyjadrený dovolací dôvod znemožňuje dovolaciemu súdu preskúmať jeho dôvodnosť. Ak dovolateľ nešpecifikuje, ktoré skutkové závery sú v zjavnom logickom rozpore s akými skutočnosťami, ktoré vyšli z akých dôkazov najavo, tak súd posudzujúci túto námietku nie je schopný zistiť, aké dôkazy a z nich vyvedené skutkové závery má preskúmať. No na strane druhej najvyšší súd pri posúdení správnosti právneho posúdenia veci okresným a krajským súdom vychádzal len zo skutkového stavu, ktorý z dôkazov vyvodil okresný súd, s ktorým sa krajský súd bez výhrad a doplnenia stotožnil. Preto mohol a mal najvyšší súd, hoci nie je oprávnený prehodnocovať správnosť zisteného skutkového stavu a v dovolaní to sťažovateľka konkrétne nešpecifikovala, vnímavejšie pristúpiť k posúdeniu toho, či skutkové závery okresného súdu vyvedené iba z listín a písomných vyjadrení strán nie sú v zjavnom rozpore s ich obsahom. To platí o to viac, že najvyšší súd citáciou skutkových záverov z odôvodnenia okresného súdu konštatoval dostatočné dokazovanie k dobromyseľnosti a pre súhrnné vyhodnotenie

všetkých podstatných a individuálnych okolností zistených dostatočným dokazovaním konštatoval správnosť právneho posúdenia okresného a krajského súdu.

18. Najvyšší súd konštatoval, že súdy komplexne vyhodnotili skutočnosti, z ktorých vyvodili záver o nedobromyseľnosti sťažovateľky, a to (i) rozporné tvrdenia sťažovateľky, keď v žalobe tvrdila, že rodičia v roku 1954 po nadobudnutí pozemkov tieto vrátane sporného pozemku oplotili, no v neskoršom vyjadrení tvrdila, že sporný pozemok nikdy nebol ohradený plotom a samostatný, (ii) rozporné tvrdenia zo skoršieho obdobného sporu, že jej rodičia sporný pozemok nadobudli zámennou zmluvou, no v žalobe tvrdila, že ho nadobudli kúpnu zmluvou a (iii) že sporný pozemok nebol predmetom zmluvy, zmluvnou stranou ktorej by boli rodičia či sťažovateľka. V závere najvyššieho súdu o nedôvodnosti dovolania sa prelínajú prvky skutkových a právnych záverov okresného a krajského súdu. Preto posúdenie právneho záveru najvyššieho súdu o správnosti záveru o nedobromyseľnosti držiteľov nemožno oddeliť od posúdenia skutkových záverov okresného súdu.

19. K okresným súdom zistenému rozporu v tvrdeniach sťažovateľky o oplotení sporného pozemku treba uviesť, že toto zistenie nesúhlasí s tvrdeniami sťažovateľky. Sťažovateľka od začiatku tvrdila, že rodičia sporný pozemok považovali za súčasť nimi riadne kúpeného pozemku, a preto ho ako hraničnú časť svojho pozemku oplotili len z jednej strany (tej, ktorá priamo susedí s pozemkom iného vlastníka). Vo vyjadrení z mája 2020, z ktorého okresný súd bez obhliadky vyvodil zistenie o rozporných tvrdeniach o oplotení, sťažovateľka tvrdila, že sporný pozemok nebol nikdy oplotený zo všetkých strán ako samostatný pozemok, ale je pričlenený k pozemku sťažovateľky a oplotený len z jednej strany.

20. Najvyšší súd nekonkretizoval hľadiská definované ustálenou rozhodovacou praxou, od ktorých sa krajský a okresný súd podľa neho pri posúdení dobromyseľnosti neodklonili. Okresný a krajský súd za rozhodujúcu okolnosť, z ktorej vyvodili neexistenciu dobromyseľnosti rodičov a sťažovateľky, považovali neexistenciu nadobúdacích zmlúv (zámennej alebo kúpnej), predmetom ktorých by bol sporný pozemok. To však, práve naopak, nezodpovedá množstvu všeobecnými súdmi citovaných judikatórnych východísk, podľa ktorých k vydržaniu môže dôjsť aj na základe domnelého právneho titulu, ktorý nemusí byť daný. Ani podľa súdov rozporné tvrdenia sťažovateľky o titule nadobudnutia sporného pozemku rodičmi (zámennou alebo kúpnu zmluvou) nie sú bez ďalšieho spôsobilé vylúčiť posúdenie existencie dobromyseľnosti rodičov sťažovateľky, ktorá podľa jej tvrdenia spočiatku pre nedostatočnú znalosť skutočných pomerov vychádzala len zo všeobecne vnímaných poznatkov. K tomu možno uviesť, že táto sťažovateľkou z iného sporu vyvstaná nejednoznačnosť v tvrdení o titule nadobudnutia sporného pozemku jej rodičmi v čase, keď mala tri roky, je s odstupom 65 rokov prirodzená a pochopiteľná.

21. Najvyšší súd na strane jednej z obsahu dovolania vyabstrahoval právnu otázku tak, že uviedol, že sťažovateľka sa dožadovala takého výkladu dobromyseľnosti držby, podľa ktorého treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený, že držanú vec nadobudol poctivo. No na strane druhej už jasne nevyabstrahoval rozhodujúcu okolnosť (neexistencia nadobúdacieho titulu, predmetom ktorého by bola parcela, z ktorej sa o takmer 50 rokov vyčlenil sporný pozemok), z ktorej okresný a krajský súd vyvodili neexistenciu dobromyseľnosti držiteľov pri vstupe do držby. Najvyšší súd sa jasným nepomenovaním tejto rozhodujúcej okolnosti snažil aprobovať správnosť posúdenia okresného a krajského súdu konštatovaním, že okresný súd nedobromyseľnosť držiteľov vyvodil

zo súhrnu dostatočne zistených skutkových okolností, ktoré odcitoval. Tým to uzavrel tak, že záver o zamietnutí žaloby sťažovateľky bol výsledkom posúdenia individuálnych okolností vo vzájomných súvislostiach.

22. Najvyšší súd neprilievavosť rozhodnutí českého najvyššieho súdu odôvodnil zamietnutím žaloby pre nepreukázanie dobromyseľnosti držiteľov už pri vstupe do držby. Treba súhlasiť s tým, že súdy žalobu zamietli pre nepreukázanie dobromyseľnosti držiteľov pri vstupe do držby, no tento záver vyvodili z najvyšším súdom jasnej nepomenovanej skutočnosti, že sporná parcela nebola predmetom kúpnych zmlúv. Sťažovateľka tvrdila, že takéto právne posúdenie neexistencie dobromyseľnosti je nesprávne, poukazujúc na rozhodnutia českého najvyššieho súdu, ktorý pripustil možnosť vydržať časť pozemku, ktorú držiteľ užíval spolu s riadne nadobudnutým pozemkom. Najvyšší súd v odôvodnení odcitoval závery českého najvyššieho súdu (to, že držiteľ nenechal vytýčiť hranice ním držaných pozemkov a nezistil tak, že drží i cudzí pozemok, nevylučuje dobromyseľnú držbu), no neprilievavosť týchto rozhodnutí konštatoval len vo vzťahu k rozhodnutiu sp. zn. 22Cdo/954/2005, z ktorého vyvodil, že riešilo na vec sťažovateľky sa nevzťahujúcu právnu otázku. S tým nemožno súhlasiť. Hoci v tomto rozhodnutí český najvyšší súd riešil právnu otázku, na výmery ktorých parciel treba pri posúdení ospravedlniteľnosti omylu držiteľa prihliadať (či na výmeru všetkých zmluvou nadobudnutých parciel, alebo len na výmeru bezprostredne susediacej parcely so spornou parcelou), tak pre vec sťažovateľky je podstatné, že implicitne nadväzuje na právne posúdenie, že možno vydržať časť parcely, ktorá nebola predmetom nadobúdacích zmlúv. Z toho vyplýva, že len okolnosť, že sporný pozemok nebol predmetom zmluvy, bez ďalšieho nevylučuje možnosť vydržania.

23. Najvyšší súd po konštatácii o neprilievavosti záverov z českých rozhodnutí odcitoval závery z rozhodnutí svojich (2Cdo/27/2005, 4Cdo/5/2023) a ústavného súdu (II. ÚS 484/2015). Z týchto východísk o podmienkach vydržania je vo veci sťažovateľky podstatnou tá úvaha, že dobrá viera držiteľa, ktorá je daná so zreteľom na všetky okolnosti veci, sa musí vzťahovať i na titul, na základe ktorého mohlo držiteľovi vzniknúť vlastnícke právo. Treba zdôrazniť, že podľa ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, na ktorú poukazovali aj všeobecné súdy, tento nadobúdací titul môže byť aj domnelý. Rovnako tak to, že sťažovateľka dobromyseľnosť nevyvodzovala len z dlhodobého a nerušeného užívania sporného pozemku bez akéhokoľvek právneho titulu. Za domnelý nadobúdací titul od začiatku konania označila kúpne zmluvy z rokov 1954 a 1971. K citácii najvyššieho súdu z rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/5/2023 možno uviesť, že na vec sťažovateľky je prilievavejšia najvyšším súdom neodcitovaná časť, podľa ktorej pri vydržaní nebude potrebné preukazovať platný právny dôvod nadobudnutia vlastníctva, ale len okolnosti svedčiacie o poctivosti nadobudnutia; v tom je základný rozdiel medzi ochranou vlastníctva a ochranou držby (R 45/1986). Vychádzajúc zo súdmi odcitovaných všeobecných východísk o dobromyseľnosti držiteľa, nemožno dospieť k správnosti o právnom závere krajského a okresného súdu, že ak neexistuje nadobúdací titul, predmetom ktorého je vec, ktorá má byť predmetom vydržania, tak uchopenie sa držby tejto veci nemôže byť dobromyseľné, ktorý najvyšší súd zamietnutím dovolania sťažovateľky odobril.

24. Do držby sa vstupuje nie na základe právneho úkonu, ktorého preukázanie listinou vyžadoval okresný súd, ale získaním skutočnej moci nad vecou. Na okolnosti týkajúce sa nadobúdacieho titulu, ktorým môže byť aj domnelá kúpna zmluva, má súd prihliadnuť ako na jednu z mnohých okolností pri posudzovaní splnenia podmienok vydržania. Výklad § 130 a § 134 Občianskeho zákonníka okresného a krajského súdu vylučujúci dobromyseľnosť držiteľov len preto,

že nepreukázali nadobúdaci titul, predmetom ktorého by bol sporný pozemok, popiera zmysel vydržania, ktorým je nadobudnutie vlastníctva inak ako na základe bezvadného nadobúdacieho titulu. Najvyšší súd mlčky považoval tento výklad za právne správny a nedobromyseľnosť držiteľov odôvodnil skutkovými okolnosťami, ktoré boli v zjavnom rozpore s obsahom vyjadrení a ktoré napriek tomu, že súdy nedokazovali okolnosti podstatné pre posúdenie ospravedlniteľnosti omylu držiteľov v tom, že užívajú cudzí pozemok, považoval za dostatočné. Tým došlo namietaným rozsudkom k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto bolo ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vyhovieť s tým, že namietaný rozsudok najvyššieho súdu sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie. Nebol dôvod ústavnej sťažnosti vyhovieť z dôvodu porušenia práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny. Zrušením rozsudku najvyššieho súdu sa vytvára priestor na prejednanie veci, ktoré môže viesť po zistení podstatných skutkových okolností a ich správnom právnom posúdení aj k zamietnutiu žaloby sťažovateľky v súlade s týmto ústavným právom.

V.

25. Zistené porušenie ústavných práv sťažovateľky odôvodňuje, aby jej najvyšší súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré jej vznikli zastúpením advokátom. Ich výška bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), čo za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) zvýšené o daň z pridanej hodnoty, pretože advokát sťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, predstavuje 856,75 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. novembra 2024

Robert Šorl
predseda senátu